

Policy för hållbar dagvattenhantering

Motala kommun

Beslutsinstans: Kommunfullmäktige
Datum: 2022-03-14
Reviderande instans:
Datum:
Gäller från: 2022-03-14

Diarienummer: 21/KS 0115
Paragraf: §30
Diarienummer:
Paragraf:

Policy för hållbar dagvattenhantering

Inledning

Bäckar där det porlande vattnet är rent, badplatser där det är fritt fram att ta sig ett dopp och samhällen som inte översvämmas när det regnar - det är viktiga anledningar till att ta hand om dagvatten på ett bra sätt. En dagvattenpolicy är ett av kommunens verktyg för att nå dit.

Policy

Dagvatten och ansvar

- Dagvatten ska beaktas i varje skede av samhällsbyggnadsprocessen.

Rent vatten

- Dagvatten ska renas och fördröjas lokalt så nära källan som möjligt.
- Miljökvalitetsnormer för vattenkvaliteten i kommunens sjöar, vattendrag och grundvatten ska uppnås.
- Dagvattenflöden ska reduceras och regleras så att belastning på ledningsnät och recipienter begränsas.

Trygg vid skyfall

- Sekundära ytavrinningsvägar skapas för säker bortledning vid kraftig nederbörd.
- Bebyggelse, infrastruktur och dagvattenhantering ska höjdsättas och utformas så att uppkomsten av skadliga översvämningar undviks i ett förändrat klimat.
- Dagvattenhanteringen ska systematiskt ses över och åtgärdas när åtgärder i de befintliga områdena genomförs, såsom ombyggnad av kommunens vägar, gator och torg.
- Säkerhetsnivå för räddningsvägar ska säkerställas.

Vatten som tillgång

- Dagvatten ska hanteras som en resurs som berikar bebyggelsemiljön avseende upplevelser, rekreation och biologisk mångfald.
- Dagvatten ska hanteras med hänsyn till platsens förutsättningar, skötsel, dagvattnets föroreningsgrad, recipientens känslighet och förväntade klimatförändringar.
- Samhällsbyggandets åtgärder ska eftersträva naturliga grundvattennivåer.

För mer utförlig beskrivning av policypunkterna finns information att läsa i *Riktlinjer för hållbar dagvattenhantering*.

Bakgrund och syfte

Dagvatten är tillfälligt förekommande regn- och smältvatten som rinner av markytor, tak, gator och andra konstruktioner. Begreppet dagvatten används för vatten från urbana miljöer och samlad bebyggelse. Policyn omfattar förutom dagvatten också dräneringsvatten och tillfälligt uppsträngande grundvatten.

Syftet med denna policy är att ange vilka grundprinciper som gäller för att utveckla en långsiktigt hållbar dagvattenhantering inom Motala kommun. Policyn utgör en del av kommunens arbete med övergripande planering för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt vattendirektivet och för att uppnå en god bebyggd miljö.

För att kommunens alla verksamheter ska kunna arbeta mot samma mål har denna policy, tillsammans med dokumentet *"Riktlinjer för hållbar dagvattenhantering"*, arbetats fram för att ge ramar och vägledning kring hur dagvatten hanteras inom kommunen. Policyn ger den övergripande viljeinriktningen och är mer politiskt inriktad medan riktlinjerna är mer verksamhetsinriktade.

Policy för hållbar dagvattenhantering antas av fullmäktige. Kommunstyrelsen tar initiativ till att policyn aktualitets prövas och vid behov revideras varje mandatperiod. Policyn ger underlag för en handlingsplan och riktlinjer dessa antas av kommunstyrelsen.

Policydokumentet är främst avsett för kommunkoncernens interna arbete men berör alla fastighetsägare, verksamhetsutövare och exploatörer inom Motala kommun. Policy, med tillhörande riktlinjer, ska följas i plan- och bygglovsprocessen, vid tecknande av exploateringsavtal samt i förvaltningarnas och VA- huvudmannens övriga arbete.

Avgränsning

Policyn omfattar uppsträngande grundvatten, dag- och dränvattenhantering från bebyggelse men inte avrinning från åkermark (med undantag då bebyggelse måste skyddas från sådan avrinning). Policyn gäller vid både ny- och ombyggnad av kommunal infrastruktur samt ny och befintlig bebyggelse.

Lagstiftning

Hantering av dagvatten styrs bland annat av följande lagstiftning:

- Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) (LAV)
- Plan- och bygglagen (2010:900) (PBL)
- Boverkets byggregler (BBR)
- Miljöbalken (1998:808)
- Förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd
- Naturvårdsverkets föreskrifter om rening och kontroll av utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse (SNFS 2016:6)
- Ramdirektivet för vatten (vattendirektivet 2000/60/EG)
- Lagen om skydd mot olyckor (2003:778) (LSO)

- Lagen om kommuners och landstingsåtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006:544)
- Europaparlamentets och rådets direktiv om bedömning och hantering av översvämningsrisker (översvämningsdirektivet 2007/60/EG)

Enligt miljöbalken är dagvatten inom detaljplanelagt område avloppsvatten. Hantering av avloppsvatten är miljöfarlig verksamhet och lagen ställer därmed särskilda krav på den som är verksamhetsutövare och den som har tillsyn över verksamheten. I de fall dagvatten klassas som avloppsvatten ska dagvattnet renas och tas om hand på ett sätt som inte skapar olägenhet för människors hälsa eller miljö.

Enligt miljöbalken¹ har en fastighetsägare ett ansvar för att avvattna sin fastighet, det vill säga vidta åtgärder för att undvika skador på egen och andras mark. VA-huvudmannen har sedan ansvar för att avleda det insamlade dagvattnet, inom ett beslutat verksamhetsområde för dagvatten, till en lämplig utsläppspunkt. Inom verksamhetsområde för dagvatten är PBL ett stöd för att närmare reglera de fysiska förutsättningar som behövs för dagvattenhanteringen. Utanför verksamhetsområde ansvarar fastighetsägaren för att avvattna dagvatten till lämplig utsläppspunkt.

Det finns flera definitioner av dagvatten. I naturvårdsverkets föreskrift² definieras dagvatten som ”Nederbördsvatten, dvs. regn- eller smältvatten, som inte tränger ned i marken, utan avrinner på markytan”. I samband med motivering till upprättande av lagen för allmänna vattentjänster (LAV) definieras dagvatten enligt följande: ”Med dagvatten avses tillfälliga flöden av exempelvis regnvatten, smältvatten, spolvatten och framträngande grundvatten”.

Koppling till kommunens vision och lokala styrdokument

Kommunens vision:

”Motala – den öppna, stolta och nyskapande sjöstaden”

Policyn beskriver vårt gemensamma synsätt på hantering av dagvatten och tar sin utgångspunkt i Motala kommuns vision – öppna, stolta och nyskapande - där tillväxten präglas av hållbarhet och en god bibehållen miljö, både i kommunen och i vår omvärld.

Nedan anges de dokument inom kommunen som berör eller berörs av dagvattenpolicy:

- Översiktsplan, ÖP
- Detaljplaner, DP
- Miljöprogram med miljöpolicy
- Klimat- och energiplan
- Vattenplan
- VA-översikt

¹ 9 kap. 9 § 2st MB samt 2 kap. MB

² SNFS 2016:6

- Naturvårdsprogram
- Grönstrukturanalys
- Trädvårdsplan
- Allmänna bestämmelserna för kommunala vatten och avloppsanläggningen, ABVA
- VA-taxa
- Markavtal
- Exploateringsavtal

Koppling till Agenda 2030

Genom att följa och arbeta enligt Policy för hållbar dagvattenhantering i Motala kommun bidrar vi framförallt till att öka vår måluppfyllnad i mål 6 - Vatten och sanitet för alla, mål 9 – Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, mål 11 - Hållbara städer och samhällen, mål 13 - Bekämpa klimatförändringarna och mål 15 - Ekosystem och biologisk mångfald.

Nuläge

Traditionellt har dagvatten hanterats genom snabb bortledning via ledningar till recipient. I takt med att kunskapen och medvetenheten om dagvatten, dess recipienter samt klimatförändringar ökat, har dagvatten blivit en allt viktigare fråga. Dessutom ställs det idag högre krav på statusen för våra vattenmiljöer vilket gör att mer fokus läggs på de föroreningar som kan följa med dagvattnet.

Därför behövs hållbar dagvattenhantering

Dagvatten som samlas in i en stadsmiljö är ett resultat av en rad förändringar av det naturliga kretsloppet. För att möta dessa och uppnå en hållbar hantering ska dagvatten användas som en resurs i samhällsbyggandet och tillåtas ta plats i staden. På senare år har många pågående förändringar inneburit att ytavrinningen från hårdgjorda ytor ökar kraftigt:

- Klimatförändringar ger ökade nederbörds mängder och intensivare regn.
- Mer hårdgjord mark inom befintliga fastigheter ökar ytavrinningen.
- Förtätning inom befintlig bebyggelse ökar andelen hårdgjord mark och därmed ytavrinningen.
- Tillkommande exploatering ökar den hårdgjorda ytan och därmed ytavrinningen.

- Risken ökar för tillförsel av föroreningar från befintliga och nedlagda verksamheter.
- Mycket av det dagvatten som avleds idag släpps ut orenat till recipient.

En kostnadseffektiv och hållbar lösning är att samköra behovet av dagvattenhantering med andra behov inom kommunen. Ett sätt att jobba mer effektivt med dagvattenhantering är att nyttja strategiskt placerade gröna ytor i staden till fler ändamål.

Bild: Illustration hållbar dagvattenhantering.

Övergripande ansvarsfördelning

Bilaga 1 innehåller information om hur ansvaret för en hållbar dagvattenhantering är fördelat i den politiska organisationen för Motala kommun. Ansvarsfördelningen baseras på lagar, branschstandarder och kommunens reglemente. Ansvaret fördelas utifrån nederbördens återkomsttid³.

Uppdelningen bygger på följande:

- VA-huvudmannen har ansvar för att avleda dagvatten inom beslutade VA-verksamhetsområden. VA-huvudmannen följer de branschriktlinjer som ges ut av Svenskt Vatten. De funktionskrav som anges är den säkerhetsnivå vilken verksamheten behöver följa för att leva upp till bestämmelserna i vattentjänstlagen.
- Kommunen är en stor fastighetsägare, både inom kvartersmark samt allmän platsmark, med ansvar att avvattna sin fastighet, skydda sin egen fastighet och inte orsaka skada på andra fastigheter samt rena dagvatten som avleds från fastighet.
- Kommunen har ett ansvar att hantera dagvattenfrågor i sin översikts- och detaljplanering. I detaljplaner ska hanteringen säkerställas och skyddsåtgärder för att motverka översvämning anges. Kommunen arbetar för en generell säkerhetsnivå på 100 –års regn i detaljplanerat område om inget annat anges. Upp till 10 år efter att en detaljplan vunnit laga kraft, har kommunen ett ansvar för skador som uppstår till följd av brister i planeringen.
- Kommunen ansvarar för beredskapsplanering när det gäller större oväntade väderhändelser.

Ytterligare vägledning, främst för anställda inom kommunen, finns i dokumentet *Riktlinjer för hållbar dagvattenhantering*.

Bilagor: Bilaga 1: Politisk ansvarsfördelning med fokus på dagvattenhantering

Referenser

Norrköpings kommun, *Riktlinjer för hållbar dagvattenhantering* 2019-04-30

Malmö stad, *Dagvattenstrategi* 2008

Eskilstuna kommun, *Riktlinjer för dagvattenhantering* 2015-01-29

Svedala kommun, *Dagvattenstrategi för Svedala kommun* 2018-04-09

Gävle kommun, *Dagvattenpolicy för Gävle kommun* 2018-09-24

Lerums kommun, *Handbok för dagvattenhantering i Lerums kommun* 2015-06-29

Ängelholms kommun, *Dagvattenpolicy för Ängelholms kommun* 2015-09-21

Linköpings kommun, *Dagvattenpolicy* 2017-09-26

M.fl.

³ Med en händelses återkomsttid menas att händelsen i genomsnitt inträffar eller överträffas en gång under denna tid. Återkomsttider beräknas med statistiska metoder genom extremvärdesanalys av långa serier av kontinuerliga mätningar.

Bilaga 1: Politisk ansvarsfördelning med fokus på dagvattenhantering

Nämnd	Verksamhetsområde	Dokument	Övrigt
Kommunfullmäktige			
<p>- Kommunfullmäktige beslutar om verksamhetsområden, dvs. inom vilka geografiska områden kommunen har ett ansvar att ordna en allmän dagvattenanläggning. Genom beslut om verksamhetsområde ålägger kommunen VA-huvudmannen att inrätta och förvalta en allmän VA-anläggning.</p> <p>- Detaljplaner ska enligt huvudregeln antas av kommunfullmäktige, men fullmäktige får uppdra åt Kommunstyrelsen eller Samhällsbyggnadsnämnden att anta en plan som inte är av stor vikt eller har principiell betydelse (5 kap. 27 § PBL).</p>			
	<ul style="list-style-type: none"> • Övergripande vattenansvarig inom kommunen. • Ansvarig för fastställande av generell säkerhetsnivå inom detaljplanerat område för skydd av anläggningar och byggnader när det allmänna avloppssystemet är fyllt. Säkerhetsnivån anges som återkomsttid för marköversvämning med skador på byggnader. Inriktningen anges i Dagvattenpolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fastställer Översiktsplan. • Fastställer Detaljplaner av större vikt eller av principiell betydelse. • Fastställer kommunens vatten- och avloppstaxa för kommunens allmänna vatten- och avloppsanläggning. • Fastställer ABVA (Allmänna bestämmelser för användning av den allmänna vatten- och avloppsanläggning). • Fastställer kommunens dagvattenpolicy. • Fastställer kommunalt verksamhetsområde för VA. • Fastställer kommunens Miljöprogram med miljöpolicy. • Fastställer kommunens VA-policy. • Fastställer Vattenplan. • Fastställer Klimat och energiplan. • Fastställer Grönstrukturplan. • Fastställer Trädpolicy. 	

Nämnd	Verksamhetsområde	Dokument	Övrigt
Kommunstyrelsen			
<p>- Kommunstyrelsen är ansvarig nämnd för översiktsplaner (kommunens användning av mark och vatten) och därmed övergripande ansvarig för att hänsyn tas till dagvattenfrågan i kommunens översiktsplaner.</p> <p>- Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för och ska samordna planering av klimatanpassning och övergripande miljöfrågor.</p> <p>- Kommunstyrelsen är ansvarig nämnd för kommunens exploateringsfrågor och därmed ansvarig för att dagvattenfrågan kan lösas i kommunens exploateringsområden och att information om dagvattenhantering når intressenter.</p> <p>- Kommunstyrelsen är ansvarig nämnd för detaljplanprogram och vissa detaljplaner av vikt och är därmed ansvarig för att möjligheter finns för att dagvatten kan lösas för planområdet.</p> <p>- Kommunstyrelsen har ansvar för kommunens beredskap för extraordinära händelser.</p>			
	<ul style="list-style-type: none"> • Ansvar för ytavrinning för 30-års regn till katastrofala regn (mer än 100-års regn). • Ansvarar för och ska samordna mark- och bostadspolitiken och se till att tillfredsställande markberedskap upprätthålls och att bostadsförsörjningen och samhällsbyggandet främjas. • Ansvarar för beslut, samordning, uppsikt och uppföljning av kommunens arbete relaterat till vatten. • Samordningsansvarig för kommunens dagvattenarbete och dagvattengrupp. • Samordningsansvarig för kommunens VA-grupp och därmed VA-plan. • Ansvarar för kommunens krisledning och säkerhetsfrågor samt försäkringsfrågor. • Ansvarar för kommunens kommunikation. • Ansvarar för beslut, samordning, uppsikt och uppföljning av verksamhetsområde för VA. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fastställer planprioriteringens prioriteringsgrunder. • Fastställer detaljplanprogram. • Ansvarar för framtagande samt uppdatering av kommunens Miljöprogram med miljöpolicy. • Ansvarar för framtagande samt uppdatering av kommunens Vattenplan. • Ansvarar för framtagande samt uppdatering av kommunens VA-Policy. • Fastställer kommunens VA-plan • Ansvarar för framtagande och uppdatering av Dagvattenpolicy med tillhörande dokument. • Ansvarar för framtagande och fastställer Riktlinjer för hållbar dagvattenhantering med tillhörande dokument. • Ansvarar för framtagande och uppdatering av Klimat och energiplan. 	

Nämnd	Verksamhetsområde	Dokument	Övrigt
Samhällsbyggnadsnämnden			
<ul style="list-style-type: none"> - Samhällsbyggnadsnämnden är ansvarig nämnd för kommunens planläggning av mark och vatten, inklusive detaljplaner samt områdesbestämmelser och därmed ansvarig för att detaljplaner reglerar dagvattenfrågan i enighet med kommunens dagvattenpolicy. - Samhällsbyggnadsnämnden är även ansvarig för kommunens bygglovshantering och därmed ansvarig för att dagvattenfrågan regleras i bygglovsärenden utefter de krav som ställs i detaljplaner och de som finns i övrig lagstiftning. - Samhällsbyggnadsnämnden är huvudman för den kommunala lantmäterimyndigheten och som utövar tillsyn över hela verksamheten. - Samhällsbyggnadsnämnden ansvarar även för miljö- och hälsoskyddsfrågor i kommunen och ansvarar därför för dagvattenfrågan ur ett miljö- och hälsoskyddsperspektiv. Detta innebär att nämnden är ansvarig för att ställa krav på verksamheter och allmänhet, så att inte dessa bidrar till att förorena dagvatten. Nämnden ansvarar även för att ställa krav på att dagvatten hanteras så att miljö kvalitetsnormer kan följas. - Samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för den kommunala naturvården med biologisk mångfald och värna om flora och fauna i kommunen och därmed att se till möjligheter för biologisk mångfald vid anläggandet av dagvattenanläggningar. - Samhällsbyggnadsnämnden svarar kommunens uppgifter som vägghållare och huvudman för allmänna platser och därmed för hur gator, vägar, parker och övriga allmänna platser ska planeras och utformas för hur dagvattenhantering med avvattnings och rening ska fungera. - Samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för projektering och projektledning vid ny-, om- och tillbyggnad och ansvarar därmed för att genomförande av projekt och ska då genom projektledning tillse att dagvattenhanteringen inom området utförs enligt plan. - Samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för den samordnade kart- och mättekniska produktionen inom kommunens ansvarsområde med förvaltning av kommunens geografiska informationssystem (GIS) med tillämpning av antagen GIS-strategi och därmed för samordning av kartunderlag gällande dagvatten. - Samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för beredning av bostadsförsörjningsplan samt markförsörjningsplan för antagande av fullmäktige och därmed i förslaget tagit hänsyn till dagvattenfrågor. - Samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för utarbetande av de förslag till åtgärdsprogram och åtgärdsplaner som kan krävas av kommunen och kontroll som ålagts kommunen med anledning av miljö kvalitetsnormer och därmed arbeta för att minska föroreningar i dagvatten. - Samhällsbyggnadsnämnden ansvarar även för Räddningstjänstens insatser i samband med räddningsinsatser vid olyckor och utsläpp av bland annat släckvatten. 			

Nämnd	Verksamhetsområde	Dokument	Övrigt
	<ul style="list-style-type: none"> • Ansvar för ytavrinning upp till 100-års regn. • Ansvar för att miljö- och hälsoaspekter framkommer vid bedömning av samlad bebyggelse och behovet av verksamhetsområde för dagvatten. • Ansvarar för utformning så att dagvatten hanteras så att det inte förorenar recipienter eller skadar mark och byggnader genom till exempel översvämningar. • Följa riktlinjer för hållbar dagvattenhantering vid framtagande av planer. • Ansvarar för kommunens arbete i skydd mot olyckor. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ansvarar för framtagande samt uppdatering av Grönstrukturplan. • Ansvarar för framtagande samt uppdatering av Naturvårdsprogram. • Ansvarar för framtagande samt uppdatering av Trädvårdsplan. • Fastställer kommunens tillsynsplan. • Fastställande av detaljplaner av mindre vikt. • Ansvarar för framtagande och uppdatering av Trädplan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ansvarar för planering av drift och underhåll av allmän platsmark. • Vid ombyggnation av gator och parker följa riktlinjer för hantering av dagvatten i området. • Ansvara för hantering av släckvatten.
Bildningsnämnd			
<p>- Bildningsnämndens ansvarar för de olika skolformerna - förskolan, grundskolan och gymnasieskolan. Även vuxenutbildning, arbetsmarknad, flyktingmottagning och integration ingår.</p>			
Socialnämnden			
<p>- Socialnämnden ansvarar för att alla som vistas i kommunen har social och ekonomisk trygghet, jämlika levnadsvillkor samt att de aktivt ska kunna delta i samhällslivet.</p> <p>- Socialnämnden har det övergripande ansvaret för kommunens socialtjänst, för verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) samt för hälso- och sjukvården i kommunens särskilda boendeformer och dagverksamheter.</p>			

Nämnd	Verksamhetsområde	Dokument	Övrigt
Tekniska servicenämnden			
<ul style="list-style-type: none"> - Tekniska servicenämnden svarar för förvaltning, drift och underhåll av huvuddelen av kommunens fastigheter, med undantag för anläggningar för vatten- och avfallsnämnden. Vilket innebär att ansvar för den skötsel som behövs för en fungerande dagvattenhantering på fastigheterna. - Tekniska servicenämnden svarar för utförande enligt uppdrag för gatuhållning och renhållning i övrigt och innebär att dagvattenanläggningar ovan mark ska skötas enligt avtal och att tillse att avrinning från allmän platsmark och gaturum fungerar. - Tekniska servicenämnden ansvarar i projekt för arbetet av anläggande av dagvattensystem enligt planering från beställande nämnd. - Tekniska servicenämnden utför drift, löpande skötsel och underhåll av kommunens anläggningar för idrotts-, fritids- och turiständamål. 			
			<ul style="list-style-type: none"> • Vid byggnation av VA, gator och fastigheter följa riktlinjer för hantering av dagvatten i området. • Sköter drift och underhåll av gator och allmän platsmark
Motala-Vadstena Vatten- och avfallsnämnd			
<ul style="list-style-type: none"> - I egenskap av VA-huvudman är nämnden ansvarig för bortledning och rening av dagvatten inom verksamhetsområdet för dagvatten samt tillhörande drift och underhåll av den allmänna VA-anläggningen. - Vatten och avfallsnämnden är ansvarig för att vatten- och avloppsanläggningen uppnår de funktionskrav som finns enligt branschpraxis. 			
	<ul style="list-style-type: none"> • Ansvar för att avleda ett 10 till 30-års regn i marknivå beroende på bebyggelse enligt P110 eller P95. • Ansvarar för planering, utformning, drift och underhåll av kommunens allmänna vatten- och avloppsanläggning. 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i framtagande av underlag för beslut om verksamhetsområde för VA. • Ansvara för framtagande av förslag på gällande vatten- och avloppstaxa för kommunens allmänna vatten- och avloppsanläggning. • Ansvarar för framtagande av förslag på gällande ABVA (Allmänna bestämmelser för användning av den allmänna vatten- och avloppsanläggning). 	